Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

2024

№ 6

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Google Scholar

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Elektron nashr. 290 sahifa.
E'lon qilishga 2024-yil 25-iyunda ruxsat etildi.

Bosh muharrir:
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:
Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Axmedov Sayfullo Normatovich, i.f.n., professor, MIM akademiyasi rektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., Navoiy davlat pedagogika instituti rektori
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, p.f.f.d., (PhD), Buxoro muhandislik-texnologiya instituti rektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU Hududiy ta'lim muassasalari va markazlar bo'yicha prorektor v.b.
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TDIUprofessori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d., TSUE professori
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Musayeva Shoira Azimovna, SamDu IS instituti professori
Cham Tat Huei, (PhD) USCI universiteti professori, Malayziya
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d.,(PhD) "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d.(,PhD) TAQU katta o'qituvchisi
Djudi Smetana, p.f.n., Pitsburg davlat universiteti dosenti, Pittsburgh, Kansas, AQSH
Krissi Lyuis, p.f.n., Pitsburg davlat universiteti dosenti, Pittsburgh, Kansas, AQSH
Ali Konak (Али Кўнак), i.f.d., prof., Karabuk universiteti dosenti, Turkiya
Glazova Marina Viktorovna, i.f.n., "LUKOIL-Energoservis" Kompaniyasi iqtisodchisi, Moskva.
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., (PhD) TDIU dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT
Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Oqil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Abdurakhmanov Kalandar Khodjaevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Rae Kwon Chung, honorary professor of TSUE, Nobel laureate, South Korea,

Osman Mesten, member of the Turkish Parliament, head of the Turkey-Uzbekistan Friendship Society

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, DSc, Prof., Minister of Higher Education, Science and Innovation of the Republic of Uzbekistan

Buzrukkhanov Sarvarkhan Munavvarkhanovich, DSc, Deputy Minister of Higher Education, Science and Innovation of the Republic of Uzbekistan

Akhmedov Durbek Kudratillayevich, DSc, Prof., Deputy of the Legislative Chamber of the Oliy Majlis of the Republic of Uzbekistan

Akhmedov Sayfullo Normatovich CSc, Prof., Rector of Academy of Labor and Social Relations

Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, DSc, Prof., TSUE Vice-Rector for Scientific Affairs and Innovation

Kalonov Mukhiddin Bakhritdinovich, DSc, Prof., Rector of the Navoi State Pedagogical Institute

Siddikova Sadokat Ghaforovna, PhD, Rector of the Bukhara Institute of Engineering and Technology

Khudoykulov Sadirdin Karimovich, DSc, Prof., acting Vice-rector for regional educational institutions and centers of TSUE

Yuldashev Mutallib Ibragimovich, DSc, Prof., of TSUE

Samadov Askarjon Nishonovich, CSc, Prof., of TSUE

Slizovsky Dimitriy Yegorovich, DSc, Prof., of the People’s Friendship University of Russia

Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, DSc, Prof., Rector of International "Nordic" University

Akhmedov Ikrom Akramovich, DSc, Prof., of TSUE

Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo‘ja ugli, DSc, Prof., of TSUE

Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of the DGPO of the Republic of Uzbekistan

Ochilov Farkhod, Head of the DCECGPO of the Republic of Uzbekistan

Eshtayev Alisher Abduganievich, DSc, Prof., of TSUE

Shoira Azimovna Musaeva, professor of SamDu IS Institute

Cham Tat Huei, PhD, professor at USCI University, Malaysia

Akhmedov Javokhir Jamolovich, PhD, deputy of executive director of the "El-yurt umidi" fund

Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, PhD, Senior Lecturer at Tashkent University of Architecture and Construction

Judy Smetana CSc, Associate Professor, Pittsburgh State University, Pittsburgh, Kansas, USA

Chrissy Lewis CSc, Associate Professor, Pittsburgh State University, Pittsburgh, Kansas, USA

Ali Konak DSc, Prof., Associate Professor of Karabuk University, Turkey

Glazova Marina Viktorovna, CSc, economist at LUKOIL-Energoservis Company, Moscow.

Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, associate professor of TSUE

Sevil Piriyeva Karaman, PhD, doctoral student at Ankara University, Turkey

Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, independent researcher of TSUE

Ekspertlar kengashi:
Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Po‘latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg‘ona davlat universiteti dotsenti
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
G‘afurov Doniyor Orifovich, p.f.f.d., (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o‘qituvchisi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: “Ma’rifat-print-media” MChJ
Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O‘zR Tabiat resurslari vazirligi, O‘zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

MUNDARIJA

Oliy ta’lim islohotlarida – muhandislik maktablarini institutsional rivojlantirish asoslari 16
Qo‘ng‘irotboy Avezimbetovich Sharipov, Abduqunduzova Nazokat Usmonqulovna

Xufiyona iqtisodiyot mamlakatimiz rivojiga to‘siq bo‘lmoqda 20
Muxiddin Kalonov

“Yashil” iqtisodiyotni moliyalashtirish amaliyotini takomillashtirish 24
Muhammadiyeva Maftuna

Oliy ta’lim tizimidagi islohotlarda innovatsion yechimlarning zarurati 27
Abduqunduzova Nazokat Usmonqulovna

Hududiy turizm rivojlanishining iqtisodiy samaradorligini oshirishda ish beruvchilar va yonlanuvchilar o‘rtasidagi iqtisodiy munosabatlarni aniq sotsiologik baholash 31
Dustmurodov Orifjon Ismatilloyevich

Перспективы развития средств размещений в экологическом туризме на охраняемых природных территориях Узбекистана 40
Ахмедходжаев Равшан Темурович

Bank kartalari orqali ko‘rsatilayotgan xizmatlari bozorining rivojlanish borasidagi asosiy tendensiyalari va muammolari 49
Toyirov Yunus Alamovich

Kichik biznes subyektlarida innovatsionraqabatbardosh mahsulotlar ishlab chiqarish orqali import o‘rnini bosish strategiyasini shakllantirish istiqbollari 55
Rustamov Alisher Raxmataliyevich

Nodavlat umumiy o‘rta ta’lim maktabning faoliyati samaradorligini aniqlashda innovatsion usullardan foydalanish 62
Ustadjalilova Xurshida Aliyevna

Tijorat banklarida bank risklarini boshqarishning strategik ahamiyati 67
Altibayev Xudayberdi Kuvandikovich

Klaster iqtisodiy subyekt sifatida: mohiyati va tasnifi 71
Usmonov Sharofiddin Pazlitdinovich

Tijorat banklari tomonidan yoshlar tadbirkorlik faoliyatini kreditlashning nazariy-uslubiy jihatlari 76
Asrorov Azizbek Isomiddin o‘g‘li

Oliy ta’lim muassasalari xalqaro tasnifi: nazariya va tendensiya 81
Yuldashev Iskandar Bahromovich

Iqtisodiyot transformatsiyasi sharoitida xo‘jalik yurituvchi subyektlar moliyaviy resurslarini boshqarishda metodologik yondashuvlar va ilmiy qarashlar 86
Jiyanova Nargiza Esanboyevna

Davlat-xususiy sheriklik munosabatlarini samarali tashkil etish mezonlari va omillari 93
Z. Abdikarimova, S. Madaminov

Savdo korxonalari boshqaruv samaradorligini oshirish imkoniyatlari 97
Q. J. Mirzayev, Sh. M. Islomov

Sociological Assessment of Migration Processes 102
Gulmurodov Kamoliddin Abdukodir ugli

Current issues of business management in the context of digitalization of the economy 112
Safarov Bakhtiyor Djurakulovich, Kadirova Zulhumor Namazovna, Dadabaev Kuchkor Abdullaevich

Методические основы маркетинговых стратегий акционерных обществ 118
Эркинов Шахзод Баходир ўғли

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Insurance Mechanisms in Foreign Trade: Mitigating Risk and Facilitating Global Commerce 125
Abirkulova Sohibjamol

Improving the Conceptual Framework for Modernizing the Tax System (Using the Example of Uzbekistan) 130
Bakhrom Nomazov

Ayollarning inson kapitalini rivojlantirishda kraudfanding platformasining ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati 136
Bozorova Saxobat Abdujapparovna

Evaluating the Environmental Sustainability of Uzbek Firms in the Green Economy............142
Nurbek Xalimjonov Ulugbek ugli

O'zbekiston iqtisodiyotini innovatsion rivojlanishida inson kapitalining roli 148
Eshmirzayev Faruddin Ilxomjonovich, Salimova Zaxro Sobirjon qizi

Agroklasterlarda asosiy vositalarni modernizatsiyalash va ta'mirlash xarajatlarini tahlil qilish 155
G'afforov Ilhomjon Ilyosjonovich, Mirzayev Behzod Abdug'ofur o'g'li, Narzullayev Nodirbek Aziz o'g'li

Improving the Practice of Increasing the Effectiveness of Managing Innovation Processes in Commercial Banks 160
Juraev K. T.

Tadbirkorlik subyektlari eksportini rivojlantirishda raqamli platformalardan foydalanish 164
Mamasoatov Dilshod Ravshanovich

Iqtisodiyotni raqamlashtirish va yashirin iqtisodiyotni kamaytirishda soliqlarning roli va ahamiyati............169
Madraximov Baxtiyorjon Ortiqboy o'g'li, Rizayev Xabib Abduraufovich, Namazov Sa'dulla Namozovich

O'zbekistonda "yashil" iqtisodiyotga o'tishning joriy holati tahlili............175
Rahmatullayeva Dilbar Olimovna

Buxoro viloyatida savdo xizmatlari raqobatbardoshligini baholash uslubiyatini takomillashtirish..181
Raxmatov Akmal Anvar o'g'li

The Contribution of Transport in the Development of Tourism Industry (Case Study: Uzbekistan)............187
Rofeeva Rukhshona Shavkatovna

Tadbirkorlik tavakkalchiligini sug'urtalash tizimi............192
Sabirova Asal Shuhratovna

Improving the Effective use of Funds From Taxes and Fees in Kashkadarya Region............196
Shakhzod Zokhidov

Iqtisodiyotning innovatsion rivojlanishi sharoitida sanoat korxonalarida iqtisodiy salohiyatni boshqarish 202
Kadirova Shaxnoza Ilhomovna

Yangi O'zbekiston oliy ta'lim muassasalarida kadrlar tayyorlash masalalari............207
Usmonov Baxodir Suvonqulovich

Temir yo'l transportida innovatsion faoliyatni rivojlantirish yo'llari 211
Nasimov Shavkat Vasiyevich

O'zbekistonda banklararo raqobat............219
Zunnunova Xulkar Muxtorovna

O'zbekistonning xalqaro moliya tizimiga integratsiyasini ta'minlashni takomillashtirish............225
Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna, Kuchkarov Sanjar Baxtiyarovich

Respublikamizda raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish istiqbollari 229
Abduxamid Abdumalikovich Bektemirov

Iqtisodiy xavfsizlik tushunchasining mohiyati............233
Aripov Oybek Abdullayevich, Madiyorov Shavkatbek Muxtarovich

Aksiyadorlik jamiyatlarida konsolidatsiyalashgan moliyaviy holat to'g'risida hisobot tuzishning bosqichlari....237
Eshonqulov Azamat Abdiraximovich

Davlat moliyaviy nazoratining turlari va shakllari....241
Karayev Payzillaxon Yusufxonovich

Tog' turizmini rivojlantirish manfaatlari yo'lida investitsiya resurslarini to'plash mexanizmlarini ishlab chiqish samaralari....245
Xidirov Alimardon Dagarovich

The Main Role of the Teacher While Managing the Classroom and Some Aspects of Teaching English....248
Nilufar Turdiyeva

Davlat xususiy sherikchilik faoliyatining menejment funksiyalari tizimida muvofiqlashtirishning ahamiyati....252
Suleymanov Farrux Raximjon o'g'li

Qishloq xo'jalik mahsulotlarini ishlab chiqarish hajmlari va sohada amalga oshirilayotgan tarkibiy-miqdoriy o'zgarishlar dinamikasi....256
G. Sh. Qo'ldosheva, A. J. Toshboyev

Логистика в Азии: опыт и перспективы оптимизации....260
Каюмова Паризода

Temir yo'l transportida yo'lovchi tashish imkoniyatlarini oshirishning zamonaviy yondoshuvlari...266
G. I. Abdulxamidova

Повышение эффективности использования местных налогов и сборов в Кашкадарье: международная перспектива....272
Shahzad Zokhidov

Financial and Credit Support for Investment and Innovative Developing Activities of a Tourist Enterprise....275
Rozokov Mukhammadaziz Mansurovich

Роль контроля качества по хранению и переработке зерна в обеспечении продовольственной безопасности Республики Узбекистан....282
Холбекова Дилобар Расулжон кизи

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

YANGI O‘ZBEKISTON OLIY TA’LIM MUASSASALARIDA KADRLAR TAYYORLASH MASALALARI

Usmonov Baxodir Suvonqulovich
Iqtisod fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), O‘zDSMI
“Kutubxonashunoslik” kafedrasi dotsent v.b.

Annotatsiya: Maqolada Yangi O‘zbekiston oliy ta’lim muassasalarida kadrlar tayyorlash sifatini oshirish dolzarb bo‘lib borayotganini hisobga olgan holda, ta’lim amaliyotida qo‘llanilayotgan maxsus davlat dasturining ayrim jihatlari haqida so‘z boradi.

Kalit so‘zlar: sifat, ta’lim va tarbiya, ilm-fan va innovatsiyalar, mutaxassislar, mehnat bozori, xalqaro reyting tizimi, ta’lim tizimi, maqsadli ko‘rsatkichlar.

Abstract: The article talks about some aspects of the special state program used in educational practice, taking into account the fact that improving the quality of personnel training in higher educational institutions of New Uzbekistan is becoming urgent.

Key words: quality, education and training, science and innovation, specialists, labor market, international rating system, education system, target indicators.

Аннотация: В статье говорится о некоторых аспектах специальной государственной программы, используемой в образовательной практике, с учетом того, что повышение качества подготовки кадров в высших учебных заведениях Нового Узбекистана становится актуальной задачей.

Ключевые слова: качество, образование и подготовка кадров, наука и инновации, специалисты, рынок труда, международная рейтинговая система, система образования, целевые индикаторы.

KIRISH

Ta’lim tizimining barcha bo‘g‘inlarida yoshlarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga katta e’tibor qaratish lozim. Yoshlarning tashabbuslari, innovatsion g‘oya va fikrlarini, iste’dod va qobiliyatini o‘z vaqtida ko‘rib, ularni ro‘yobga chiqarishga ko‘maklashish o‘qituvchilarning asosiy vazifalaridandir. Yoshlarda tashkilotchilik qobiliyati boshqaruv ko‘nikmalarini rivojlantirish orqali esa yuksak ma’naviyatli yosh yetakchilarni tarbiyalash, ularni mamlakatimiz taraqqiyoti va istiqboliga yo‘naltirish zarur.

O‘zbekiston ijtimoiy iqtisodiy rivojlanishning mahsuli sifatidagi yangi Uchinchi Renessans davriga milliy g‘oyamizning asosiy ustunlari hisoblanmish ta’lim sifatini takomillashtirish, ilm-fan va innovatsiyalarni keng ko‘lamda amalga joriy etish orqali qadam qo‘ymoqda.

Shu sabab muhtaram Prezidentimiz Sh.Mirziyoyevning 2022-yil 20-dekabrda Oliy Majlis va O‘zbekiston xalqiga qilgan murojaatida “Ta’lim sifatini oshirish – Yangi O‘zbekiston taraqqiyotining yakkayu yagona to‘g‘ri yo‘lidir”, deb ta’kidlagan edilar [1].

Bu borada mamlakatimiz o‘sib borayotgan va yuksalayotgan mehnat resurslariga, ayniqsa, yosh avlod salohiyatiga tayanadi.

O‘zbekiston Respublikasida oliy ta’lim tizimini tizimli isloh qilish zamonaviy bilim va yuksak ma’naviy-axloqiy fazilatlarga ega bo‘lgan yuqori malakali kadrlar tayyorlash, oliy ta’lim tizimini modernizatsiya qilish, ilg‘or ta’lim jarayonini yangi sifat bosqichiga ko‘taradi. Ta’lim texnologiyalari asosida ijtimoiy soha va iqtisodiyot tar-

moqlarini rivojlantirish muammolarini hal etishga qodir boʻlgan kasbiy taʼlim. Ayni paytda oliy taʼlim muassasalarida Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 16-martdagi "Futbolni yanada rivojlantirish chora-tadbirlari toʻgʻrisida"gi PQ-3610-son qaroriga muvofiq oliy taʼlim muassasalari oʻrtasida sogʻlom raqobatni taʼminlash uchun shart-sharoit yaratilib, bu boradagi ishlar amalga oshirilmoqda.

Oliy taʼlim muassasalari bitiruvchilari tomonidan koʻp hollarda madaniyat va sanʼat sohalarida taklif etilayotgan ish oʻrni, mehnat haqi darajasi va mehnat sharoitlaridan mamnun emasligi tufayli, taklif etilayotgan mutaxassisliklariga mos keluvchi ish oʻrinlarini rad etish hollari uchramoqda. Oʻz navbatida, ayrim sohalarida kadrlarning ortiqchaligi va ularning kasbiy tayyorgarlik sifati darajasi yuqori emasligi yosh mutaxassislarning qobiliyatlaridan toʻliq foydalanmaslik holatlarini keltirib chiqarmoqda. Oliy taʼlim muassasalari bitiruvchilarning madaniyat va sanʼat sohalarida munosib ish oʻrnini topishiga, bozor munosabatlari qonunlari va sharoitiga tez moslashuvida quydagi kabi toʻsiqlar mavjud:

- madaniyat va sanʼat sohalari hamda taʼlim xizmatlari bozori oʻrtasidagi aloqalarni taʼminlovchi mexanizmlarning samarali ishlamasligi;
- ayrim hollarda kasbiy tarkibning madaniyat va sanʼat sohalaridagi ish oʻrinlari tuzilmasiga mos kelmasligi;
- madaniyat va sanʼat sohalarida kadrlar siyosatining takomillashmaganligi;
- bitiruvchilarning ish beruvchilar bilan muzokaralar olib borishi boʻyicha yetarlicha koʻnikma va maʼlumotlarga ega emaslik kabilar.

ADABIYOTLAR SHARHI

Sifat murakkab iqtisodiy va ijtimoiy tushuncha boʻlib, olimlar unga koʻplab taʼriflar bergan.

Miloddan avvalgi III asrda yashagan Arastu (Aristotel) sifatni "predmetlar orasidagi farq", "yaxshi-yomon" belgilari deb tushuntirgan boʻlsa, Gegel (XIX asr) sifat bu narsaning birinchi navbatda haqiqiy, aniq mavjudligi bilan aniqlansa, narsa sifatini yoʻqotishi bilan u oʻzligidan marhum boʻladi, deb taʼriflagan.

Qadimgi xitoyliklar fikriga koʻra, sifat belgisi ikkita belgidan, yaʼni "muvozanat" va "pul"dan iborat. Shuning uchun ular sifatni "yuqori nafli" va "qimmatli", deb taʼriflaganlar. K. Isikava - "Sifat chinakam qoniqarli xususiyatdir", J. Djuran – "Sifat foydali nomoddiy tushunchadir, uni isteʼmolchilarni qondirish darajasi sifatida ishlatish kerak" kabi taʼriflar bergan.

Taʼlim sifati keng tushuncha boʻlib, uning taʼminlanishi bir qancha omillarga bogʻliq. Bu borada xorijiy va mahalliy olimlarning turlicha qarashlari mavjud boʻlib, ularning mazmun-mohiyati, umumiy va turli jihatlarini oʻrganish maqsadga muvofiqdir.

Masalan, akademik A.M. Novikov va D.A. Novikovning fikriga koʻra, "taʼlim sifati - bu normativ talablarga, ijtimoiy va shaxsiy ehtiyojlarga javob beradigan taʼlim natijalari darajasini aks ettiruvchi koʻrsatkichlar tizimi tushiniladi" [2]. Shunday qilib, olimlarning fikricha, taʼlim sifatining tarkibiy qismlari normativ talablar, ijtimoiy va shaxsiy ehtiyojlardan iborat. Uni baholash uchun ushbu komponentlar darajasini aks ettiruvchi koʻrsatkichlar tizimini aniqlash kerak.

A.M. Katsning fikriga koʻra, "taʼlim sifati - bu shaxs, jamiyat va davlatning berilgan talablarini qondirish darajasini ifodalovchi taʼlim elementlari yigʻindisidir" [3]. V.N. Malkova "...taʼlim sifati - bu oʻquvchining mavjud ijtimoiy sharoitlarga moslashishini ifodalovchi munosabatlar tizimi" degan fikrni bildiradi [4].

Soʻnggi yillarda mamlakatimizda oliy taʼlim tizimini rivojlantirish masalalariga bagʻishlangan ilmiy tadqiqot ishlari akademik S.S. Gʻulomov, Q.X. Abduraxmonov, B.Y. Xodiyev, T.Z. Teshaboyev, M.X. Saidov va boshqalar tomonidan bajarilgan. Ushbu olimlar asosan, oliy taʼlim tizimida taʼlim xizmatlarini rivojlantirish, oliy taʼlim tizimini axborot-kommunikatsiya texnologiyalari orqali boshqarish, oliy taʼlim tizimini moliyalashtirish tizimini takomillashtirish masalalariga alohida eʼtibor qaratdilar. Bizningcha, oliy taʼlim tizimini faqat moliyaviy yoki iqtisodiy tadqiqotlar orqali rivojlantirish mumkin emas; aksincha, strategik ilmiy innovatsiyalarni ishlab chiqish va Oliy taʼlim muassasalarimiz TOP-100 roʻyxatiga kirishi uchun chora-tadbirlar rejasini ishlab chiqish maqsadga muvofiqdir.

TAHLIL VA NATIJALAR

Oʻzbekiston Respublikasi Oliy taʼlim, fan va innovatsiyalar vazirligi hozirgi vaqtda oliy taʼlim tizimini rivojlantirishning kontseptual asoslari va strategik maqsadlari shakllantirilgan boʻlib, ular quyidagilardan iborat.

Birinchidan, yoshlarni oliy taʼlim bilan qamrov darajasini oshirish, ularning taʼlim olishga boʻlgan huquqlarini roʻyobga chiqarish.

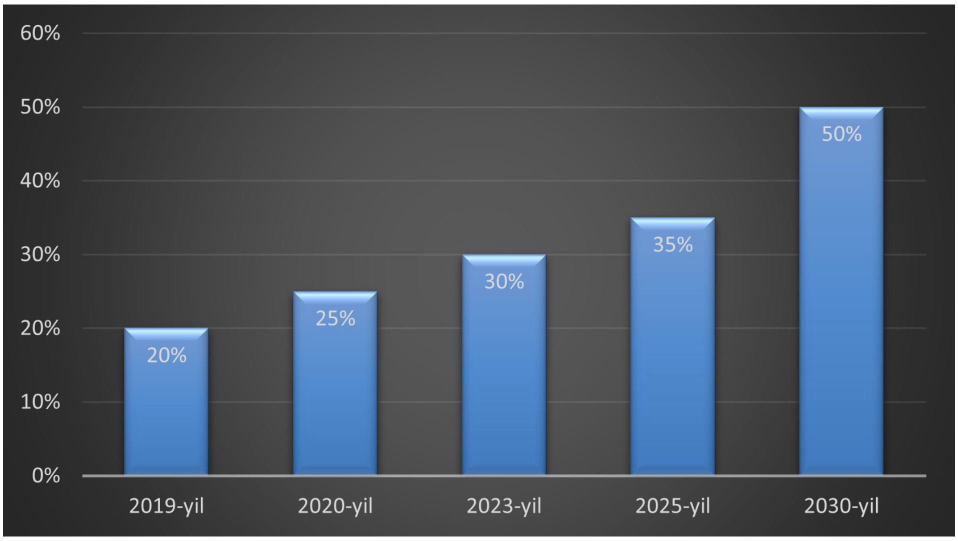

1-diagramma: O‘zbekistonda yoshlarni Oliy ta’lim bilan qamrov darajasi (jami bitiruvchilar soniga nisbatan)*

* O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi, Iqtisodiyot va moliya vazirligi ma’lumoti.

Jadval ma’lumotlariga ko‘ra, mamlakatda oliy ta’lim bilan qamrov darajasi 2019-yilga nisbatan qarayib ikki baravardan ortib, 2030-yilda 50%ni tashkil etadi. Bu esa, o‘z o‘rnida, davlat va nodavlat OTM muassasalari sonini kupaytirishni talab etadi.

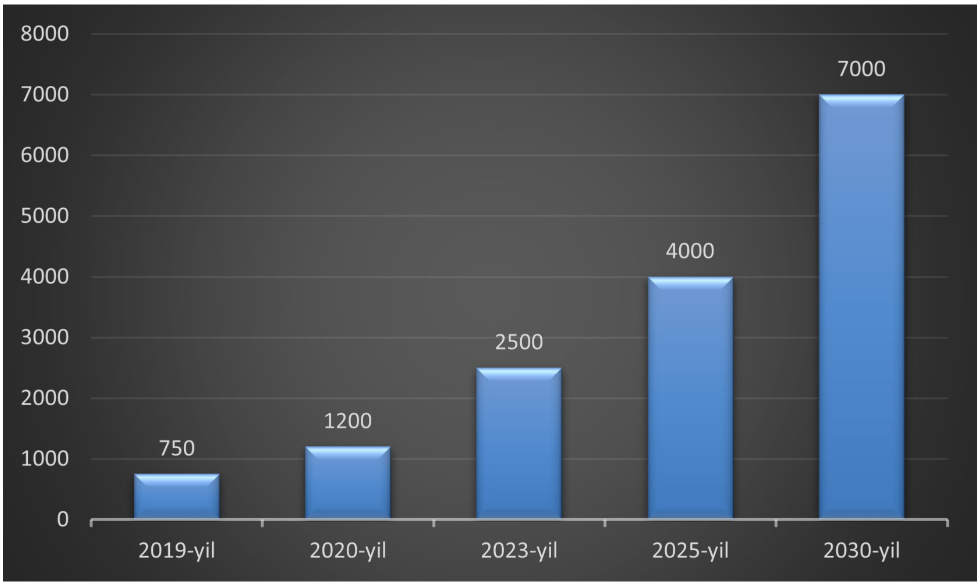

2-diagramma: O‘zbekistonda davlat – xususiy sheriklik shartlari asosida nodavlat OTM muassasalari soni, dona*

* O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi, Investitsiyalar, sanoat va savdo vazirligi, Tashqi ishlar vazirligi, Ta’lim sifatini nazorat qilish davlat inspeksiyasi, Davlat-xususiy sheriklikni rivojlantirish agentligi ma’lumoti.

Jadval ma’lumotlariga binoan, davlat xususiy sheriklik shartlari asosida nodavlat oliy ta’lim muassasalari soni 2019-yilda 5 tani tashkil etgan bulsa, 2030-yilda 7 baravar kupayib, 35 tani tashkil etishi rejalashtirilmoqda.

Ikkinchidan, Oliy ta’lim muassasalarida ta’lim sifatini oshirish uchun ta’limni boshqarishning elektron tizimini yaratish va takomillashtirish zarur. Keyingi yillarda mamlakatimizda ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning ustuvor yo‘nalishlari va xalqaro andozalar talablariga javob beradigan oliy ta’lim tizimini yaratish borasida keng ko‘lamli ishlar amalga oshirilmoqda. Hududlarda yangi oliy ta’lim muassasalari tashkil etilayotgani, kadrlar tayyorlash bo‘yicha zamonaviy ta’lim yo‘nalishlari va mutaxassisliklari, sirtqi va kechki bo‘limlar ochilgani, oliy ta’lim muassasalariga qabul kvotalari oshirilgani bu boradagi muhim islohotlardandir.

Uchinchidan, ish beruvchilar tomonidan berilgan reyting ballarini eng ko‘p to‘plagan oliy ta’lim muassasalari O‘zbekiston milliy universiteti, Samarqand davlat universiteti, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti, Toshkent tibbiyot akademiyasi, Samarqand davlat tibbiyot institutlari kiritilganligini qayd etish mumkin. Mutax-

assislar tomonidan bir qator ish beruvchilar o'rtasida yuqori malakali mutaxassislar tayyorlash sifatiga tegishli so'rovnomalar o'tkazilgan va olingan javoblarda quydagicha natijalar qayd etilgan.

1-jadval: O'tkazilgan so'rovnomalardan olingan javoblar natijalari

№	So'rovnoma mazmuni	So'rovnomadagi ijobiy natijalar salmog'i, %
1.	Bitiruvchilarning kelgusida o'sish imkoniyatlari	85,3
2.	Bitiruvchilarning bilim darajasi va amaliy ko'nikmasi	84,5
3.	OTMlarning kadrlar tayyorlash sifati	82,5
4.	OTMning ish beruvchilar bilan hamkorlik darajasi	80,2

To'rtinchidan, Oliy ta'lim muassasalarida xalqaro e'tirof etilgan nashrlar (Scopus), "Science Direct", "Web of Science" va boshqa xalqaro ilmiy- texnik ma'lumotlar bazasida indekslanuvchi jurnallardagi maqolalar sonini oshirish belgilangan.

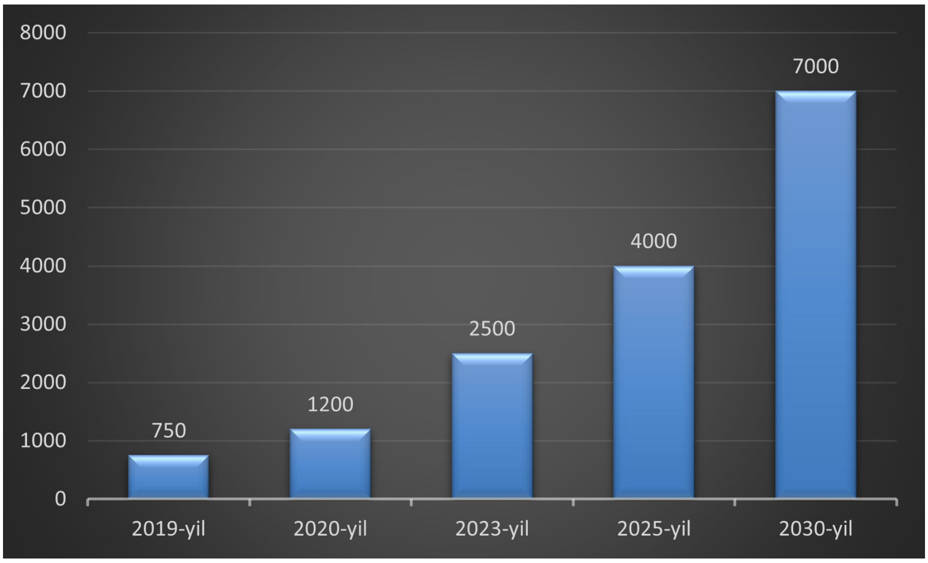

3-diagramma: Xalqaro ilmiy-texnik ma'lumotlar bazasida indekslanuvchi jurnallardagi maqolalar soni, dona*

* O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi, Fanlar akademiyasi ma'lumoti.

Jadval ma'lumotlariga binoan, halqaro ilmiy-texnik ma'lumotlar bazasida indekslanuvchi jurnallardagi maqolalar soni 2019-yildagi 750 donadan 2030-yilda 7000 taga ko'payishi nazarda tutilgan.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xulosa qilib aytganda, xorij tajribalaridan kelib chiqib, oliy ta'lim muassasalari kelgusida ta'lim sifatini yaxshilash va reytingda TOP-1000 talik ro'yxatga kirish uchun quyidagi vazifalarni bajarishi zarur deb o'ylaymiz:

- Oliy ta'lim muassasalarida xorijiy tajribani mukammal o'rganish, innovatsiyalarni jalb qilish va ilg'or o'quv dasturlarini joriy qilish.
- SWOT-tahlil asosida oliy ta'lim muassasalarining ta'lim sifati bo'yicha kuchli va zaif tomonlari, imkoniyalari va risklarini o'z ichiga olgan tahlillarni ishlab chiqish va amaliyotga joriy qilish.
- Ilg'or xorij tajribasi asosida oliy ta'lim muassasalarida ta'lim sifatini baholab borish mexanizmini yo'lga qo'yish.
- Pedagog va rahbar kadrlarni hamkor xorijiy oliy ta'lim muassasalariga shartnomalar asosida malaka oshirishga yuborish istiqbollidir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Oliy Majlis va O'zbekiston xalqiga murojaati, 2022-yil 20-dekabr (https://president.uz/oz/lists/view/5774).
2. A.M. Novikov, D.A. Novikov. Как оцениват качество образования? (www.anovikov.ru).
3. Катс А.М. Теория и применение регуляторов скорости с упруго- присоединенним катарактом. (www.mathnet.ru/at13796).
4. Малкова В.А. Новое понимание качества образования формируэтся в ответ (studopedia.ru/11_140699_vnmalkova).

Jurnal sayti: https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2024. № 6

© Materiallar ko‘chirib bosilganda ““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali manba sifatida ko‘rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma’sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga
maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com
Bot: @iqtisodiyot_77
Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo‘lishingiz mumkin. Obuna bo‘lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to‘lov haqidagi ma’lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo‘natishingizni so‘raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo‘natamiz.

““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali 03.11.2022-yildan
O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№566955 reyestr raqami tartibi bo‘yicha ro‘yxatdan o‘tkazilgan.
Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug‘bek tumani
Kumushkon ko‘chasi, 26-uy.